

Na još jednom području muzejske djelatnosti imala je Olga Klobučar značajnu ulogu. Njeno kontinuirano praćenje zbivanja na području suvremene hrvatske autorske keramike našlo je odraz i u nabavnoj politici Muzeja, pa će njenim zalaganjem taj segment keramičkog odjela tijekom godina prerasti u najkompletniju zbirku suvremene keramike u Hrvatskoj. Pedesetih godina u nizu muzejskih akcija okuplja u MUO-u istaknute hrvatske keramičare, pa će ta njena djelatnost biti okrunjena antologijskom izložbom "Moderne kroatische Keramik", koju 1956. postavlja u bečkome Museumumu für angewandte Kunst. Tom je izložbom suvremena hrvatska keramika u njenom izboru prvi put cjelovito predstavljena inozemnoj publici. U nizu drugih izložaba s područja suvremene keramike treba spomenuti retrospektive istaknutih umjetnika starije generacije hrvatskih keramičara, Luje Bezeredija i Blanke Dužanec, kao i monografsku izložbu Milane Hrčić Balić, koje Olga Klobučar priređuje u kasnijem razdoblju svog djelovanja. Pred svima nama koji smo imali mogućnost i povlasticu da radimo i djelujemo uz Olgu Klobučar kao njeni kolege i suradnici, iz sjećanja izrasta lik plemenite i drage osobe, pune srdačnosti i razumijevanja za svakoga, koja je uvijek u sugovorniku i suradniku željela vidjeti i prepoznati njegove ponajbolje ljudske vrijednosti. Njeno djelo utkano je u temelje naše struke, a mnoga saznanja koja dugujemo Olgi Klobučar u znatnoj mjeri obogatila i unaprijedila naš stručni rad u muzeju, što će se u kontinuitetu nužno reflektirati i u djelatnosti naraštaja koji tek dolaze.

Iz bibliografije prof. Olge Klobučar

- O našoj kermici, Umetnost, 3, Beograd, 1950.
 Kako postavljati muzeje primjenjenih umjetnosti, Muzeji, 9, Zagreb, 1954.
 Moderne kroatische Keramik, MUO, Zagreb, 1956., (katalog izložbe)
 Tvornica kamenine u Zagrebu, Iz starog i novog Zagreba I., Muzej grada Zagreba, 1957.
 Pečnjaci starih gradova Susedgrada i Saobora, Tkalčićev zbornik II., Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, 1958., (koautor: Tihomil Stahuljak).
 Zagrebačka tvornica keramičkog posuđa i peći Josipa Kaline, Iz starog i novog Zagreba II., Muzej grada Zagreba, 1960.
 Keramika, Enciklopedija likovnih umjetnosti, sv. 3, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1964.
 Porculan, Enciklopedija likovnih umjetnosti, sv. 3, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1964.
 Muzej za umjetnost i obrt Zagreb 1880.-1970., Katalog izabranih djela, Zagreb, 1970., (dionica keramike).
 Lujo Bezeredi, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, 1970., (katalog retrospektivne izložbe)
 Milana Hrčić Balić, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, 1972., (katalog izložbe).
 Stolno posuđe i pribor od renesanse do secesije, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, 1973., (katalog izložbe, dionica keramike)
 Blanka Dužanec, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, 1976., (katalog retrospektivne izložbe)
 Krapinska keramika, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, 1978., (katalog izložbe)

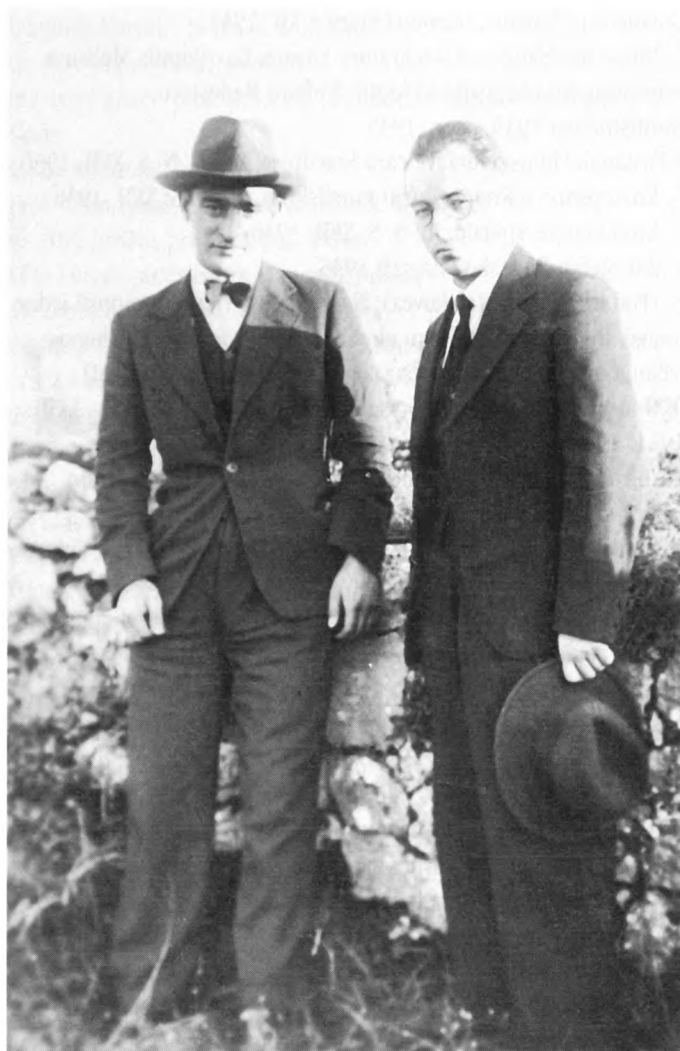
DRŽISLAV ŠVOB U POVODU 90. GODIŠNJICE ROĐENJA (1907. - 1945.)

*Lucija Benyovsy
Hrvatski povijesni muzej
Zagreb*

Držislav Švob se rodio u Karlovcu 5. svibnja 1907. godine od oca Lavoslava, gradskog činovnika i majke Justine rođene Kos*1. Obitelj Švob porijeklom potječe iz Fužina.

Osnovnu školu, gimnaziju i Filozofski fakultet Držislav Švob je završio u Zagrebu. Doktorat je postigao na osnovi disertacije "Komes Domald" 1933. i iste godine se zaposlio u Hrvatskome narodnom muzeju u Zagrebu. Na ovom je poslu ostao do imenovanja za upravitelja Hrvatskoga državnog povijesnog muzeja.

O Držislavu Švobu kao znanstveniku citirati ćemo njegovu bivšu

dr. Stjepan Gunjača i dr. Držislav Švob na Kninskoj tvrđavi 1939./40.(?)

studenticu i kasnije profesoricu na katedri hrvatske povijesti dr. Nadu Klaić "Prerano umrli Držislav Švob spada u red rijetkih povjesničara, koji su ne samo oštrom pronicavošću otkrivali historijsku istinu, već su imali i dovoljno hrabrosti da je iznesu pred javnost".

Još 1940. D. Švob je u radu "Krivotvorine o Svetom Jurju Putaljskom" iznio mišljenje da su Trpimirova i Mucimirova isprava falsifikati*2.

Držislav Švob usmjerio je svoj znanstveni rad na kritičku obradu izvora. I prije njega povjesničari poput J. Luciusa, F. Račkog, F. Šišića, M. Šufflaya, G. Prage sumnjali su u vjerodostojnost nekih isprava iz hrvatske povijesti XIII. stoljeća. Činjenica je da nijedna isprava iz tog vremena nije do nas došla u svom izvornom obliku, potakla je razne autore i spomenute povjesničare da se zapitaju o njihovoj autentičnosti.

Susretljivošću dr. Tvrтка Švoba Hrvatski povijesni muzej dobio je na dar nekoliko vrijednih dokumenata, fotografija, separata i rukopisa iz ostavštine njegova brata.

Dr. Držislav Švob je za života objavio sljedeće radove:

1. Zajedno sa F. Petrićem: Zadruga Domaldovac, Zbornik za nar. život i običaje, 27a. 1929.
2. Odnos "Matijaša Grabancijaša Dijaka", Tita Brezovačkog, prema Goetheovu "Faustu", Narodna Starina XII. 1933.
3. Novac tesalskog seva s tokratora Stefana Gavrilopula Melisina pripisivan dosada srpskom kralju Stefanu Radoslavu, Numismatika 1933. i pos. 1935.
4. Postanak Vidinske države cara Sracimira, VHAD, N. S. XVII, 1936.
5. Krivotvorine o Svetom Jurju Putaljskom, ib., N. S. XVII, 1936.
6. Krnji ljetopis splitski, ib, N. S. XVII, 1936.
7. Zar Stefan Radoslav? Zagreb, 1938.
8. (Pod imenom B. Rajakovca); Napomena o vjerodostojnosti jedne knjige, Informator književni almanah, 1939. (ocjena službenog izdanja o Solunskom procesu iz godine 1918. kao falsifikat)
9. O kronologiji Krnjeg ljetopisa splitskog, VHAD, N.S. XXII - XXIII, 1941.-1942.

Posmrtno su objavljeni radovi: Pripis Supetarskog kartulara o izboru starohrvatskog kralja i popis onodobnih banova u Historijskom zborniku god IX, br. 1-4, 1956. str. 101-117 i Komes Domald, Naučna misao 1955., br. 3-4, str. 6-37

Objavljujući Pripis Supetarskog kartulara o izboru starohrvatskog kralja i popis onodobnih banova, glavni urednik Historijskog zbornika dr. Jaroslav Šidak, rekao je da: "Švobovo mišljenje o postanku dvaju zapisa u Kartularu sv. Petra u Selu kao jedini ozbiljan pokušaj ove vrste u hrvatskoj historiografiji treba tek da bude predmet daljnje diskusije". Šidak također navodi, da Švobovi izvodi ne gube nipošto svoju dokazanu moć, iako se "ne može suglasiti s objašnjenjem staleške korporacije, koja se u suvremenim izvorima naziva "duodecim generationes Croatorum" kao plemenskog uređenja, koje bi trebalo da obuhvati cijeli hrvatski narod".

Registar samostana sv. Petra u Selu dobio je naziv Supetarski kartular po današnjem Supetru kod Krila, u poljičkim Jesenicama, i sadržava isprave do kraja XII. st pa je to bio razlog da se taj Kartular i pripis datirao sa ovim vremenom. Naime, Švob u

spomenutom članku raspravlja o narativnom tekstu koji je kasnije pripisan na fol. XIV (redak 16-27) i fol. XIV (redak 17-23 Supetarskog Kartulara). Kartularski pripis (analizirali su mnogi povjesničari: Šišić, Klaić, Barada), govori o biranju hrvatskoga kralja za narodne dinastije (XI st.). Pripis je upisala splitska crkva i to zato da bi pred "napuljskim dvorom dala bosanskim željama podlogu u historijskom pravu."

Ovaj kratak sastavak na Kartularu nastao je u doba najužih odnosa Splita i Bosne. Pošto dobra nekadašnjeg samostana sv. Petra u Selu pripadaju splitskoj nadbiskupiji, Supetarski kartular je dokument splitske crkve. Ovo objašnjava jedna isprava kralja Ladislava Napuljskog. Bosanski kralj Tvrtko II. Tvrtković i gospoda bosanska u borbi protiv Ugarske i ugarskog kralja Sigismunda obratili su se na pretendenta ugarskog prijestolja Ladislava Napuljskog. Ladislav Napuljski potvrdio je ispravom od 26. kolovoza 1406. bosanskom kralju i njegovim nasljednicima, bosanskoj gospodi i cijeloj Bosni državnu nezavisnost i cjelokupnost njena teritorija.

Švobova disertacija "Komes Domald" objavljena je 1955.*3 Istražujući pitanje podrijetla Domalda, Švob nije prihvatio identifikaciju omišskog kneza Malduča i Domalda koju je postavio još Lucius, On u svom radu podvrgava kritici mišljenje V. Klaića prema kojem je Domald iz plemena Svačića. Naime na osnovu isprave Andrije II iz 1210., prema kojoj dobiva tobože Domald za zasluge Cetinu i Trilj, na koju se poziva knez Nelipić kao potomak Domalda, Klaić je zaključio da je Domald iz porodice Nelipića. A kako pisac djela "Obsidio Jadrensis" tvrdi da je Nelipić iz plemena Svačića, to Klaić i dalje povezuje rodbinsku vezu i zaključuje da je Domald Svačić. Međutim, Švob postavlja sumnju u autentičnost isprave iz 1210. kao i isprave od 24. kolovoza 1356. i 9. svibnja 1358., prema kojima nasljednici Domaldovi tobože ustupaju Ivanu Nelipiću Cetinu. Švobovo je mišljenje da su obje isprave falsifikati, i da su nastali u doba kada su Bribirci trebali opravdati neki posjed, koji je nekoć pripadao Domaldu. Švob dalje u svojoj raspravi prati tijek Domaldova života, koji je bio i knez šibenski i splitski. Raspravu o Domaldu završava slijedećim riječima: "Domald je bezuvjetno moćniji feudalac, ali gdje je bila njegova domena, ostaje tajna... Domald nema nikako ono značenje, kakvo mu se pripisivalo. Sasvim je pogrešno njemu pridavati neku protagonističku ulogu u borbi protiv kraljevske stranke. Na osnovu oskudnih izvora iz XIII. st ne može se izgraditi slika djelovanja kneza Domalda."*4 Jesu li sačuvane isprave iz vremena hrvatske države narodnih vladara koje je analizirao dr. Držislav Švob, krivotvorine ili su vjerodostojni dokumenti, nije na nama da utvrđujemo. Ovim problemom se i dalje bave mnogi naši povjesničari, a u najnovije vrijeme "bore" se za njihovu autentičnost.*5

Dr. Tvrтко Švob poklonio je Hrvatskome Povijesnom Muzeju sljedeće dokumente:

1. Prijepis (na latinskom) doktorske diplome Držislava Švoba
2. Rukopisi (neobjavljeni) o hrvatskoj povijesti - 8 omota
3. Razglednica Dubrovnika. Držislav Švob iz Dubrovnika javlja 1. svibnja 1942. o svom uhićenju dr. Viktoru Hoffilleru (svojem upravitelju Muzeja (tada Arheološkog odjela u Zagrebu)
4. Fotografije (4 kom) S. Gunjača i grupa muzealaca

5. Potvrda za D. Švoba, za službeno putovanje u Trebinje od 3. svibnja 1942.

6. Pismo dr. Ive Politea, advokata dr. D. Švoba, od 4. studenoga 1942.

7. Optužnica protiv D. Švoba, 12. lipnja 1944.

8. Molba dr. Božidara Murgića Poglavniku za pomilovanje D.Švoba,

molbi su priloženi potpisi poznatih javnih i kulturnih djelatnika

9. Dopisnica (logorska) koju je D. Švob poslao iz zatočeništva u Lepoglavi svojoj obitelji u vezi slanja paketa u logor, 21. ožujka 1945.

Dr. Držislav Švob je kao kustos Hrvatskog državnog povijesnog muzeja u Zagrebu, po nalogu Ministarstva nastave, putovao službeno u Trebinje zajedno s Franjom Finkom, preparatorom Hrvatskoga državnog Muzeja za umjetnost i obrt. U vlaku je kod postaje Hum od talijanskih karabiniera zaustavljen i uhvaćen 24. travnja 1942. Obojica su zatim odvedeni u zatvor u Dubrovnik, s namjerom da budu deportirani na Liparske otoke. Posredovanjem Obćeg upravnog povjerenika kod II. Armate talijanske vojske Velikog Župana Velike župe Dubrave, dr. Vjekoslava Vrančića, bili su 30. travnja pušteni na slobodu. Prilikom uhićenja D. Švobu bili su oduzeti svi dokumenti i fotografski aparat, koji mu je bio vraćen nakon intervencije, ali su zadržali ove dokumente: opći nalog za putovanje, (izdan od Ministarstva nastave), putni nalog za Trebinje, uputnica za vagon, za besplatnu vožnju iz Trebinja u Zagreb, dozvolu za fotografiranje i ovjerenjeni prijepis dopisa kotarske oblasti u Trebinju, Ministarstva nastave u Zagrebu i odluke Ministarstva nastave Hrvatskom državnom muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu o dopremi knjižnice Jovana Dučića u Zagreb.

Iz zatvora u Dubrovniku vratio se teško bolestan pa je morao zatražiti i kliničko liječenje. Ministarstvo prosvjete mu je tada u znak priznanja za pretrpljene muke i strah dalo posebnu pomoć. Dr. Držislav Švob uhapšen je 6. travnja 1944. g. Prema Optužnici Državnog tužiteljstva Pokretnog priekog suda u Zagrebu optužen je što je ljeti 1943. u Zagrebu u dva navrata dao nadsatniku Antunu Bervaldu, u ime "narodne pomoći", jedanput svotu od 2000 kuna, a drugi puta svotu od 10000 kuna. Novac je satnik Bervaldi putem "svoje veze" dostavio partizanima i "time potpomogao društvo koje ima za svrhu širenje komunizma, anarhizma, terorizma i društvo za protuzakonito prigrabljivanje vlasti".*6 Optužnica ga je teretila da je počinio zločin protiv "obstanka države i njezinog uredjenja". Izrečena mu je smrtna kazna, a zatim je pomilovan na doživotnu robiju. Molbu za pomilovanje D. Švoba uputio je Poglavniku dr. Božidar Murgić, kustos Hrvatskoga državnog povijesnog muzeja. U molbi se iznosi da je dr. Držislav Švob, bivši upravitelj Poviestnog muzeja i izvanredni sveučilišni profesor i jedan od najboljih "živećih hrvatskih povijesnih pisaca" bio jednim nesretnim slučajem upleten u neku aferu. Murgić navodi da je D. Švob početkom 1941. "kada je zaprijetila velika opasnost da uslijed raznih akcija i borbi sa strane pobunjenika u pokrajini stradaju, odnosno da budu uništeni mnogi dragocjeni povijesni, sakralni i umjetnički predmeti izlažući svoj život, hrabro i požrtvovno sakupljao diljem NDH-a povijesne i umjetničke pred-

mete i dopremao ih u zagrebačke muzeje".

Njegovim zalaganjem velik broj sanduka punih dragocjenih knjiga i arhivskog gradiva bio je pohranjen u podrumima zagrebačkih muzeja. U molbi dr. Murgić navodi da je dr. Švob bio stručnjak za numizmatiku, i da je numizmatičku zbirku stručno i znanstveno obrađivao trinaest godina. Među kolegama je bio poznat kao povučen marljiv i savjestan znanstvenik i dobar kolega svim muzealcima o čemu svjedoče mnogi potpisi za puštanje iz zatvora.

dr. Alojzije Stepinac, nadbiskup zagrebački,

Ivo Šalić, nadbiskupov tajnik,

dr. Franjo Ivaniček, upravitelj Hrvatskog državnog antropološkog zavoda,

prof. Vladimir Tkalčić, upravitelj Muzeja za umjetnost i obrt,

prof. dr. Nikola Fink, kustos Zoološkog muzeja,

Aleksandar Perc, kustos Muzeja za umjetnost i obrt,

dr. Josip Matasović, sveučilišni prof. i upravitelj Hrvatskoga državnog arhiva,

dr. Rudolf Horvat, sveučilišni profesor,

Tomislav Krizman, prof. Akademije likovnih umjetnosti,

dr. Mirko Šeper, sveuč. prof. i upravitelj Hrvatskog državnog arheološkog muzeja,

dr. Ivan Esih, hrvatski književnik,

Vladimir Kovačić, hrvatski književnik,

dr. Ante Vrgoč, sveuč. profesor

ing. Ivan Reiter, prof. Hrvatske ekonomske više komercijalne škole,

Ljubo Karaman, konzervator,

prof. Vilim Peroš, glavni urednik Nove Hrvatske,

dr. Blaž Jurišić, prof. Vis. ped. škole,

Filip Lukas, predsjednik Matice Hrvatske,

dr. Zvonimir Dugački, sveuč. profesor,

dr. Josip Buturac arhivar Državnog arhiva,

dr. Antun Dabinović, sveuč. profesor,

dr. Miroslav Teider, sveuč. profesor,

Marko Orešković, upravitelj Sveučilišne knjižnice,

Olinka Delorko, hrvatski književnik,

dr. Ljudevit Barić, sveuč. profesor,

Većeslav Zrnc, odbornik Napretka,

Marcel Gorenc, kustos Muzeja za umjetnost i obrt,

Mira Sablić, kustos Muzeja za umjetnost i obrt,

Olga Klobučar, kustos Muzeja za umjetnost i obrt,

Ruža Zanon Širola, pristav Muzeja za umjetnost i obrt,

Marija Pavlović, teh. stručnjak Muzeja za umjetnost i obrt,

Lina Horvat, asistent Konzervatorskog zavoda,

Ana Bogdanović, asistent Konzervatorskog zavoda,

Zvonimir Viroubal, crtač Muzeja za umjetnost i obrt,

prof. Tvrdko Čubelić, kustos Etnografskog muzeja,

dr. Krešimir (nedostaje prezime), kustos Etnografskog muzeja,

Katarina Elegović, stručni čin. Etnografskog muzeja,

Tereza Paulić, stručni čin. Etnografskog muzeja,

Marcel Davila, kustos Etnografskog muzeja,

Blažena Mohaček, čin. Etnografskog muzeja,

Ivica Degmedžić, kustos Arheološkog muzeja,

Zlata Belošević, čin. Povijesnog muzeja,
Ksenija Gasparini, kustos Arheološkog muzeja,
Ljerka Krček, čin. Arheološkog muzeja,
dr. Ljudevit Hauptman, sveuč. profesor,
dr. Kamilo Dočkal, kanonik.

Prema izjavi dr. Švoba, zalaganjem dr. Hauptmana jedan dio ispiti-
vanja D. Švoba u ustaškom zatvoru na Savskoj cesti 60 (poslije
rata srušen), izvršio je sam Poglavlak Ante Pavelić u prisustvu nje-
mačkoga generala Glaise von Horstenaua. Na prijekom sudu
(sudac Vignjević) branio ga je (doduše, neuspješno) poznati zagre-
bački odvjetnik dr. Ivo Politeo.

Zadnji se puta dr. Držislav Švob (zatočenik grupe XII v.r.) javio svo-
joj obitelji iz logora dopisnicom koju je izdalo Upraviteljstvo radnog
logora Lepoglava, sa sljedećim tekstom: "Zdrav. Primam pakete.
Šaljite manje pakete češće, hranjivo, crni prepečenac, kukuruznu
bazlamaču, pogačice bez soli, malo lipovog čaja, sve pomalo".
Lepoglava 21. ožujka 1945.

Ubijen je, u danas nepoznatim okolnostima, u travnju 1945., u
lepoglavskom zatvoru.*7

Dana 7. svibnja 1958. tadašnji zagrebački gradonačelnik Većeslav
Holjevac otkrio je spomen-ploču četvorici muzejsko konzerva-
torskih djelatnika, žrtvama fašizma, među njima i Držislavu
Švobu. Spomen-ploča je skinuta kod preuređenja Muzeja grada
Zagreba, 1997. godine.

Bilješke:

1. Pismena izjava dr. Tvrtka Švoba, autorici, svibanj 1997.
2. Nada Klaić, Držislav Švob, Komes Domald, Historijski zbornik god X, 1957., br. 1-4 str. 174-180
3. Naučna misao 1955, br., 3-4, str. 6-37
4. Nada Klaić, D.Švob, Komes Domald, Historijski Zbornik, god.X, 1957. br.1-4
5. Lujo Margetić, Prapovijesne, povijesne, diplomatske i druge raščlambe, predu-
vjet daljnjeg napretka hrvatske historiografije, Croatica Christiana Periodica br.
39, 1977.
7. Optužnica Državnog tužiteljstva pokretnog i priekog suda od 12. lipnja 1944.
8. U katalogu izložbe "Museum 1846-1996." Hrvatskog povijesnog muzeja u
Zagrebu, u povodu obilježavanja Narodnog muzeja (1996.) na str. 17 piše
netočan podatak da je "već 1944. poginuo u ustaškom logoru u Lepoglavi".

Primljeno: 15.VII. 1997.

PLODOVI ZLA U FOTOGRAFIJI DAMIRA FABIJANIĆA

*Nina Pirnat Spabić
Cankarjev dom
Ljubljana*

U okviru fotografskog programa Male galerije, u
Cankarjevu domu otvorili su izložbu zagrebačkog
fotografa Damira Fabijanića o uništavanju kulturne
baštine u Hrvatskoj. Fabijanić je već dulje od deset
godina eminentno prisutan na hrvatskoj oblikovnoj
stvaralačkoj sceni kao fotograf arhitekture i industrijskog obliko-
vanja. Iz njegova jako bogatog curriculuma istaknut ćemo samo
dva recentna podatka: za svoje djelo Fabijanić je dobio veliku
nagradu posljednjeg Zagrebačkog salona, koja predstavlja najveće
priznanje na području likovne umjetnosti i oblikovanja u
Hrvatskoj, a njegovu međunarodnu reputaciju utvrdio je poznati
pariški nakladnik Marval, koji je Fabijanićeve monografsku knjigu

Konjeverate kod Šibenika, veljača 1992.; snimio: Damir Fabijanić

"Dubrovnik..." uvrstio među najljepše knjige svijeta godine 1993.
Izložba sa simboličkim nazivom Plodovi zla - meditativan je tekst o
dobru i zlu iz pera Stjepana Kušara i obuhvaća trideset odličnih
povećanih fotografija u boji s dramatičnim prizorima uništavanja
spomenika kulturne baštine, koje su nastajale u vrijeme najžešćih
bojeva u godinama 1991. i 1992. na okupiranim područjima u
Hrvatskoj. Najviše prizora bilo je snimljenih u Dalmaciji, u
Dubrovniku i njegovoj okolici.

Fabijanićeve fotografska djela predstavljaju sigurno ljudski potre-